

بررسی موضوعات
منتخب دانشجویی
در قالب تفسیر موضوعی
قرآن کریم

تألیف: سکینه سادات

نشر چهار درخت

بررسی موضوعات منتخب دانشجویی در قالب تفسیر موضوعی قرآن کریم

سرشناسه: شبانی، سکیته، ۱۳۵۶ -
عنوان قراردادی: قرآن برگزیده ها - ترجمه ها
عنوان و نام پدیدآور: بررسی موضوعات منتخب دانشجویی در قالب تفسیر موضوعی قرآن کریم/
تالیف سکیته شبانی.

مشخصات نشر: بیرجند: نشر چهار درخت، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری: ۱۶۳ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۰۵-۰۰-۲

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: نام

موضوع: قرآن -- تفاسیر -- سیه -- قرن ۱۴ -- برگزیده ها
موضوع: قرآن -- Shiite hermeneutics -- 20th century -- Collection
موضوع: قرآن

موضوع: قرآن -- Commentaries

موضوع: قرآن -- بررسی -- انتخاب

موضوع: قرآن -- Surveys

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۲۳۳ ۳۹۷

رده بندی دیویی: ۱۷۹/۲۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۵۶۰۳۱

حقوق این اثر منطبق با سبک مؤلف است.

تألیف: سکیته شبانی

ناشر: نشر چهار درخت

چاپ اول: ۱۳۹۷

محل نشر: بیرجند

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

طرح جلد: نشر چهار درخت

چاپ و صحافی: مهرنگ

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۰۵-۰۰-۲

قیمت: ۲۲۰.۰۰۰ ریال

خرید اینترنتی کتاب در سایت: www.4derakht.ir

بیرجند، خیابان معلم، خیابان قدس شرقی، جنب اداره راه و

شهرسازی، مجتمع باران، نشر چهار درخت

تلفن: ۳۲۴۳۰۳۱۳ - ۵۶ همراه: ۰۹۱۵۵۶۱۷۱۵۵

www.4derakht.ir

نشر چهار درخت

فهرست مطالب

۱	مقدمه.....
۳	سخنی با دانشجویان و مخاطبان عزیز.....
۵	درس اول: آشنایی با تفسیر.....
۶	مقدمه.....
۶	انگیزه‌های قرائت قرآن در افراد.....
۸	روایات فضیلت قرائت قرآن.....
۹	انواع تفاسیر.....
۹	منابع اصلی استنباط احکام.....
۹	الف. قرآن.....
۱۰	ب. سنت.....
۱۰	ج. عقل.....
۱۰	د. اجماع.....
۱۰	انواع تفاسیر موضوعی و ترتیبی.....
۱۱	تفاسیر موضوعی.....
۱۱	تفاسیر ترتیبی.....
۱۲	تفاسیر اهل سنت.....
۱۳	درس دوم: ضرورت تفسیر قرآن.....
۱۴	مقدمه.....
۱۵	ضرورت نیاز به تفسیر.....
۱۶	الف. عرضه قوانین و احکام به طور کلی و مجمل.....
۱۷	ب. حکمت‌ها و حقایق مربوط به خلقت و اسرار هستی.....
۱۷	ج. اشاره‌های گذرا به حوادث گذشته‌ی تاریخ و سرگذشت امت‌های پیشین.....
۱۸	د. وجود الفاظ غریبه و نا آشنا در قرآن.....

- ه. پراکندگی مطالب..... ۱۹
- و. تفاوت سطح درک بشر..... ۱۹
- ز. معرفی پیامبر (ص) در قرآن به عنوان مفسر و مبین قرآن..... ۲۰
- درس سوم: ضرورت فهم قرآن..... ۲۱**
- مقدمه..... ۲۲
- چه دلایلی برای قابل فهم بودن قرآن وجود دارد؟..... ۲۲
- الف) دایله قرآنی..... ۲۲
۱. آیاتی که بر جهان شمولی قرآن دلالت دارد..... ۲۲
۲. آیاتی که دلالت بر ساده و قابل فهم بودن قرآن دارد..... ۲۳
۳. آیاتی که دلالت بر کنه بر این اینکه قرآن به زبان عرف (مردم) نازل شده است..... ۲۳
- فهم قرآن اختصاص به چه کسانی دارد؟..... ۲۳
- چرا باید برای فهم قرآن تلاش کرد؟..... ۲۵
- ب) سایر ادله‌ی فهم قرآن..... ۲۵
- درس چهارم: ویژگی‌های قرآن..... ۲۷**
- مقدمه..... ۲۸
- ویژگی‌های قرآن..... ۲۸
- الف. جاودانگی..... ۲۸
- ب. جامعیت قرآن..... ۲۹
- ج. تحریف ناپذیری قرآن..... ۳۰
- د. معجزه بودن قرآن..... ۳۰
- و جوه اعجاز قرآن..... ۳۲
- الف) فصاحت و بلاغت..... ۳۲
- ب) اسلوب بیان و سبک ویژه نظم قرآن..... ۳۲
- ج) اعجاز در معارف عالیه و تعالیم حکیمانه..... ۳۳
- د) اعجاز علمی..... ۳۴

۳۵	درس پنجم: تفسیر سوره حمد
۳۶	مقدمه
۳۶	محتوای سوره حمد
۳۶	نام‌های سوره حمد
۳۷	تفسیر سوره حمد
۳۹	انواع هدایت در قرآن
۳۹	الف) هدایت تکوینی
۳۹	ویژگی‌های هدایت تکوینی
۴۰	ب) هدایت تشریعی
۴۰	کیفیت هدایت تشریعی
۴۰	ویژگی‌های هدایت تشریعی
۴۱	ضلالت
۴۱	انواع حیات در قرآن
۴۵	درس ششم: آیات اخلاقی اجتماعی در قرآن (۱)
۴۶	مقدمه
۴۷	معرفی سوره حجرات
۴۷	موارد مطرح شده در سوره‌ی حجرات
۴۷	الف. رعایت ادب و برخورد با دیگران به خصوص رهبران جامعه
۴۷	مقدسات در اسلام
۴۹	ب. تحقیق در مورد اخبار رسیده
۴۹	ج. میانجی‌گری عادلانه و اصلاح بین افراد
۵۰	د. پرهیز از مسخره کردن، عیب‌جویی و القاب زشت
۵۳	درس هفتم: آیات اخلاقی اجتماعی در قرآن (۲)
۵۴	ادامه سوره حجرات
۵۴	ه. پرهیز از ظن و گمان بد به دیگران، تجسس در کار دیگران، غیبت کردن
۵۶	انگیزه‌ها و ریشه‌های غیبت

۵۸	و. ملاک برتری نزد خداوند.....
۵۹	ج. ملاک برتری.....
۵۹	پیام‌های آیه.....
۶۱	درس هشتم: آیات اخلاقی اجتماعی در قرآن (۳).....
۶۲	مقدمه.....
۶۲	سیمای لقمان.....
۶۴	مواعظ لقمان به فرزندش.....
۶۴	۱. دوری از شرک.....
۶۴	شرک به خدا.....
۶۵	آثار شرک.....
۶۶	۲. سفارش نیکی و احسان، والدین.....
۶۸	۳. برپایی نماز، امر به معروف و نهی از منکر و صبر در برابر سختی‌ها.....
۶۸	الف) نماز.....
۶۹	ب) امر به معروف و نهی از منکر.....
۷۱	درس نهم: آیات اخلاقی اجتماعی در قرآن (۴).....
۷۲	مقدمه.....
۷۲	الف. حفظ امانت و رعایت عدل در جامعه.....
۷۳	ب. پرهیز از دروغ‌گویی.....
۷۴	دروغ در روایات.....
۷۵	ج. بخل.....
۷۷	درس دهم: ضرورت تحصیل علم در قرآن.....
۷۸	مقدمه.....
۷۹	هدف بعثت انبیاء(ع).....
۷۹	برتری علما.....
۸۰	علوم در قرآن.....

۸۰	الف) آیات علوم الهی.....
۸۱	ب) آیات علوم تجربی.....
۸۳	رابطه علم و جهانگردی در قرآن.....
۸۳	الف) عبرت آموزی.....
۸۳	ب) افزایش سطح آگاهی.....
۸۴	احادیث مربوط به علم و دانش.....
۸۵	درس یازدهم: حقیقت مرگ و عالم برزخ در قرآن.....
۸۶	مقدمه.....
۸۶	حقیقت مرگ در قرآن.....
۸۷	کیفیت مرگ.....
۸۹	شناخت عالم برزخ.....
۸۹	کیفیت عالم برزخ.....
۹۰	تکامل در عالم برزخ.....
۹۱	تفاوت‌های برزخ و قیامت.....
۹۳	درس دوازدهم: واقعیت جن و روح از منظر قرآن.....
۹۴	مقدمه.....
۹۵	دیدگاه‌های کلی در مورد خلقت.....
۹۷	واژه جن.....
۹۷	جن در قرآن.....
۹۷	خلقت جن در قرآن.....
۹۸	نکات برداشت شده از آیات خلقت جن.....
۹۸	جن یا فرشته بودن ابلیس.....
۹۹	ویژگی‌های جن.....
۹۹	مکلف بودن جن.....
۱۰۰	پیامبران جن.....
۱۰۱	حیاط و مرگ جن.....

مکان جن.....	۱۰۱
رویت جن.....	۱۰۱
درس سیزدهم: جنبه‌های علمی قرآن.....	۱۰۳
مقدمه.....	۱۰۴
آیات دال بر اعجاز علمی.....	۱۰۴
۱. رتق و فتق آسمان‌ها و زمین.....	۱۰۴
۲. نقش که‌ها در استواری زمین.....	۱۰۵
۳. دشراری تنفس با افزایش ارتفاع.....	۱۰۷
۴. آب منشأ نیات.....	۱۰۷
۵. زوجیت گیاهان.....	۱۰۸
درس چهاردهم: امید و امیدواری و رابطه‌ی آن با توکل در قرآن.....	۱۱۱
مقدمه.....	۱۱۲
امید درمانی در فرهنگ فارسی.....	۱۱۲
امید در قرآن.....	۱۱۳
رابطه‌ی نا امیدی با خودکشی.....	۱۱۴
راه‌های مقابله با نا امیدی.....	۱۱۵
درس پانزدهم: عالم ذر.....	۱۱۷
مقدمه.....	۱۱۸
معنای لغوی ذر.....	۱۱۸
دیدگاه‌ها در مورد عالم ذر.....	۱۲۱
سایر نظرات.....	۱۲۴
مفاد پیمان عالم ذر.....	۱۲۵
درس شانزدهم: اقسام وحی.....	۱۲۷
مقدمه.....	۱۲۸
پدیده‌ی وحی.....	۱۲۸

۱۲۸	الف. وحی آدم(ع).....
۱۲۹	ب. وحی ابراهیم(ع).....
۱۲۹	ج. وحی موسی(ع).....
۱۳۰	ه. وحی پیامبر(ص).....
۱۳۰	اقسام وحی.....
۱۳۱	معانی وحی در قرآن.....
۱۳۲	اقسام وحی ربانی.....
۱۳۳	درس هفدهم: اهمیت خلقت انسان در قرآن.....
۱۳۴	مقدمه.....
۱۳۵	انسان از منظر قرآن.....
۱۳۵	صفات انسان.....
۱۳۵	ستایش انسان.....
۱۳۶	نکوهش انسان.....
۱۳۸	آفرینش انسان.....
۱۳۹	خلقت طبیعی انسان.....
۱۴۰	مرحله تصویر پس از آفرینش.....
۱۴۰	جنبه فراطبیعی.....
۱۴۱	صورت آدمی در کتاب الهی.....
۱۴۱	سیرت آدمی در کتاب الهی.....
۱۴۲	انسان کامل.....
۱۴۵	درس هجدهم: جامعه‌ی مطلوب در قرآن.....
۱۴۶	مقدمه.....
۱۴۶	اجتماعی بودن بشر.....
۱۴۷	مفهوم اجتماع و جامعه.....
۱۴۸	فرق جامعه و اجتماع.....
۱۴۸	مفهوم جامعه در قرآن.....

۱۴۹	خطاب قرآن به جامعه
۱۵۰	عوامل شکوفایی جامعه از دیدگاه قرآن
۱۵۰	اتحاد و وحدت
۱۵۱	امربه معروف و نهی ازمنکر
۱۵۱	عدالت گستری
۱۵۲	صبر و استقامت
۱۵۲	قیام راه خدا و هجرت
۱۵۲	عزت (خود ناپذیری)
۱۵۳	اعتدال
۱۵۳	سبقت به خیرات
۱۵۳	اخلاق پسندیده و حسن رفتار
۱۵۳	اندیشه و تفکر
۱۵۳	فرهنگ و معرفت
۱۵۳	محبت و تالیف قلوب
۱۵۴	بعد جهانی یا الهی جامعه
۱۵۵	درس نوزدهم: جهانگردی از منظر قرآن
۱۵۶	مقدمه
۱۵۷	آیاتی که امر به جهان گردی می کنند
۱۵۸	بررسی آیات
۱۵۸	الف) واژه ی سیر
۱۵۹	ب) واژه ی سیاحت
۱۶۰	الگوها و نمونه ها
۱۶۱	سفرهای فرزندان یعقوب
۱۶۳	منابع و مآخذ

مقدمه

قرآن کریم به عنوان سخن وحی اولین و معتبرترین منبع از منابع استنباط احکام و سند نبوت پیامبر اکرم (ص) می باشد که به عقیده مسلمانان مصون از تحریف و تغییر است؛ چراکه خداوند خود حفظ قرآن را ضمانت کرده است. قرآن کریم معجزه جاوید پیامبر اکرم (ص) و طبق اتفاق علما تمامی الفاظ آن قطعی است. می باشد اما این مصونیت از تحریف صرفا خاص قرآن بوده و قابل تسری به میراث حدیثی ما نیست. در این حال گنجینه سخنان گهربار ائمه به عنوان پاسداران میراث نبوت دومین منبع از منابع احکام دینی می باشد. به دلایلی که در ضمن درس ها خواهد آمد قرآن نیاز به تفسیر دارد. اولین عهده دار تفسیر خود پیامبر اکرم (ص) بودند که به عنوان مبین و مفسر و معلم در قرآن معرفی شده اند. تشکیل حلقه های رسی با اجتماع صحابه و به رهبری پیامبر (ص) منجر به تربیت شاگردانی شد که بعد از پیامبر (ص) به نحو شایسته ای راه ایشان را ادامه دادند و در رأس ایشان، امیر المؤمنین علی (ع) و سپس صحابه دبار بودند که به تفسیر قرآن پرداختند. میراث گرانسنگ تفسیر قرآن سینه به سینه گشت و فصل های نوینی در عرضه معارف بلند قرآن برای نسل های بعد در صفحه تاریخ گشوده شد. ازین رو سبک ها و صنایع های گوناگون در تفسیر قرآن پدیدار گشت که البته هر کدام از آنها به بخشی از واقعیات بزرگ وحی الهی نگریسته اند چراکه قرآن دریای عظیمی است که هر کس به فراخور توان علمی و استعداد خدادادی از آن بهره می برد. مطالعه تاریخ تفسیر و مفسران بیانگر نوعی عقل گرایی در تفسیر قرن ۱۴ است. تفایس صرفا نقلی که عقل، این رسول باطنی که بعد از قرآن و سنت یکی از منابع اربعه استنباط فقه شیعه می باشد را لحاظ نکرده اند، بعضا در ورطه اسرائیلیات افتاده اند. شاید بتوان تفسیر المیزان را ارمغان الهی برای اسلام به ویژه شیعه قلمداد کرد چه در تفاسیر گذشته ی شیعه، تفسیری به این اعتبار کمتر یافت می شود اما به جهت متن فلسفی - کلامی و بعضا غامضی که دارد بیشتر مناسب خواص و محققان

علوم قرآنی است. از این رو محققان معاصر و آینده‌نابستی در تفسیر به داشته‌ها اکتفا کنند و هر یک یا چند دهه مکتب پویای فقه شیعی نیاز به تفاسیری از این نوع دارد. در دسترس بودن یک تفسیر که به زبان و قلم ساده نگارش شده باشد و قابل فهم و هضم برای دانشجویان سایر رشته‌ها به عنوان یک درس عمومی باشد و انگهی موضوعات تفسیری روز و کارآمد زندگی را در بر گیرد و از سویی منابع معتبر و مقبولی نیز داشته باشد؛ از دل مشغولی‌های تمامی اساتید و مدرسین حوزه تفسیر قرآن است.

کتاب پیش رو گرچه داعیه بهترین ندارد اما حاصل تجربه چندین ترم تدریس درس مذکور و تعامل با دانشجویان در خصوص مسائل و موضوعات منتخبی است که اولاً مبتلا به بوده و همگان در زندگی روزمره با آن سروکار داریم و دیگر اینکه سعی شده با زبانی ساده و قابل فهم ارائه گردد تا گیرائی لازم را داشته باشد. با این نیتی که مطالب صرفاً معمولی و پر تکرار نباشد بلکه حاوی دغدغه‌های دانشجویان بوده و جنبه پررنگی داشته باشد. از سویی مسائل غامض و پیچیده‌ای نیست تا فهم آن مشکل گردد. به عبارتی این کتاب با زبان دانشجویی نگارش یافته است ضمن اینکه برای عموم نیز مفید است. نظر به اینکه چاپ اول این اثر است قطعاً خالی از اشکال اعم از لفظی (تایپی) و محتوایی نیست. لذا باعث مسرت است تکرارنده را مفتخر به ارائه نظرات مفید و کارای خود فرمائید.^۱

و من الله توفیق

مؤلف